

Előszó

Coimbatore Krishna Rao Prahalad – közismertebb nevén C. K. Prahalad – napjaink legmeghatározóbb üzleti gondolkodói közé tartozik: olyan világsikerű könyvek szerzője, mint a (Gary Hamellel közös) *Versenyben a jövőért* és az *Esélyek a piramis alján*. Korábbi paradigmákat ledöntő és újakat létrehozó elképzelései évtizedekre meghatározták az üzleti gondolkodást, alapelvekké váltak mind a stratégiai menedzsment elmélete, mind az üzleti gyakorlat területén. Kutatásainak középpontjában a vállalati stratégia és azon belül is a diverzifikált, multinacionális vállalatok felsővezetésének stratégiai szerepe és a vállalat sikerességéhez való hozzáadott értéke áll. A londoni Times által „*a világ legbefolyásosabb menedzsmentgondolkodójaként*”, a Business Week által pedig „*napjaink legbefolyásosabb üzleti stratégiai gurujaként*” emlegetett professzor munkáit háromszor ismerték el McKinsey-díjjal, könyveit pedig több alkalommal az év legmeghatározóbb munkái közé sorolták olyan nagynevű folyóiratok, mint az Economist és a Harvard Business Review.

E kötet C. K. Prahalad tiszteletére készült, aki a Rajk László Szakkollégium 2009. évi Herbert Simon-díjasa. A szakkollégisták 2004 óta Herbert Simon-díjjal tüntetik ki azon gondolkodókat, akik elméleti munkásságukkal jelentősen hozzájárultak a gyakorlati üzleti problémák megoldásához, valamint hosszabb időn keresztül kiemelkedő hatást gyakoroltak a kollégium szakmai munkájára, a kollégisták gondolkodására. A díjazottat a szakkollégium néhány napra vendégül látja Budapesten, aki ennek keretében tartja meg Simon-díjas előadását, mely a díj átvétele mellett lehetőséget nyújt arra, hogy a széles körű hallgatóság megismerhesse új kutatási területét. A kollégium diákjai számára a közös programok, az őket inspiráló kutatóval való személyes találkozások maradandó élményt nyújtanak. Eddigi díjazottjaink 2005-ben James G. March, a modern szervezetelmélet egyik szülőatyja (Herbert Simon társszerzője), 2006-ban

Henry Mintzberg, a stratégiai menedzsment guruja, 2007-ben Michael C. Jensen, a megbízó-ügynök elmélet klasszikusa, 2008-ban pedig Robert M. Grant, a tudás alapú vállalatelmélet megalkotója voltak.

Herbert Simon, a díj névadója számos, szerteágazó terület kiemelkedő kutatója volt. A szervezeteken belüli döntési folyamatokat kutató munkájáért Nobel-díjjal is elismerték, de meghatározó kutatási eredményeket ért el a problémamegoldás pszichológiájában, a korlátozott racionalitás és az emberi kreatív folyamatok számítógépes szimulációja terén is. 1988-as, magyarországi útja során a Rajk László Szakkollégiumba is ellátogatott, és nagy benyomást tett az akkori kollégistákra.

C. K. Prahalad vállalati stratégiáról és vezetésről vallott nézetei nem csupán gyakorlati alkalmazásukban, de a tudományos életben is számos követőre találtak. Korszakalkotó elméletei új irányba terelték a menedzsmentgondolkodást azzal, hogy rávilágítottak arra, milyen elméleti korlátai vannak a jelenleg domináns paradigmáknak, továbbá, hogy a megváltozott üzleti környezetben egyre kevésbé lehet őket a gyakorlatban alkalmazni.

A professzor elsőként a hetvenes évek diverzifikációs hullámának eredményeképpen létrejött multinacionális vállalatóriások irányítási kérdéseire hívta fel a figyelmet. Rámutatott arra a lényegi problémára, hogy a jól megszokott vállalatirányítási gyakorlat nem felel meg a multinacionális vállalatok sajátosságainak, azaz annak a követelménynek, hogy a vállalat egyszerre legyen globálisan versenyképes és lokálisan válaszképes. Az 1980-as évek ezen égető problémájára Prahalad és Hamel által adott megoldás az alapvető képesség elméleteként vált ismertté a stratégia világában: az alapvető – másképpen lényegi – képesség (core competence) meghatározza a vállalat versenyképességét azáltal, hogy alapvető képez az alapvető termékek, illetve az abból készülő végtermékek előállításához, s így lehetővé teszi a termékpiacon elért átlagon felüli hozamot. Az alapvető képesség fogalmán nem csupán egy új stratégiai paradigma, hanem egy egész vállalatelmélet nyugszik, melynek központi gondolata, hogy a vállalatok nem csak a termékek, üzleti egységek vagy divíziók szintjén versenyeznek, hanem lényegi képességeikben egyaránt, és ezen lényegi képességgel számos végtermék piacára tudnak belépni. Mindez merőben új megközelítést jelentett a vállalati stratégiában és megváltoztatta mindazt, amit addig a versenylőny alapjáról feltételeztek.

Az ezredforduló újabb kihívásokat állított a stratégiai menedzsment gondolkodói elé, ugyanis tömegével jelentek meg az erőforrásokhoz való hozzáférést megkönnyítő stratégiai szövetségek. Napjaink technológiai forradalmának kibontakozása a fogyasztókat olyan mértékű információs bázissal ruházta fel, amelynek következtében vállalatokkal szembeni információs hátrányuk jelentős mértékben csökkenni, alkupozíciójuk pedig erősödni kezdett.

Új, szofisztikáltabb igényekkel léptek fel, melyek kielégítésére való képesség vált a versenyelőny legfőbb meghatározójává. Ez forradalmi újításokat követelt és napjainkban is követel meg. Prahalad és Ramaswamy új gondolattal álltak elő, kilépve a termékinnováció hagyományos szemléletéből: érvelésük szerint a fogyasztói elégedettség nem a termékből, hanem a termék nyújtotta idő- és kontextusfüggő élményből fakad. Egyéni fogyasztói élményt pedig úgy lehet elérni, ha a fogyasztó részt vesz magában az értékteremtésben. A fogyasztóval való közös terméktervezés és a fogyasztóvezérelt innováció gyakorlata helyett a közös értékteremtést, a vállalat és a fogyasztó közös alkotásának élményét kell középpontba helyezni. A közös alkotás elmélete Prahalad professzor legfrissebb kutatási területe, amelyet ez idáig két nagy sikerű könyvben foglalt össze: a (Venkat Ramaswamyval közös) *A verseny jövője* 2004-ben, az (M. S. Krishnannal közös) *Az innováció új korszaka* pedig 2008-ban jelent meg.

Prahalad kutatói sokszínűségét és globális lényeglátását bizonyítja az *Esélyek a piramis alján* című könyvének megjelenése. A 2005-ben megjelent könyvben a professzor másik új keletű kutatási területének eredményeit tárja az olvasók elé: hogyan lehet egyszerre elmozdulni a globális szegénység és társadalmi egyenlőtlenség, valamint a magánszektor harmadik világtól való, annak hiányos ismerete miatti elzárkózásának problémás helyzetéből. Prahalad a többihez hasonlóan e területen is gyökeres szemléletváltásra szólít fel: ki kell lépni abból az uralkodó paradigmából, miszerint a szegénység felszámolása az állam és a társadalmi szervezetek feladata, mert a hagyományos, a világ többi részén sikeresnek bizonyuló üzleti modellek nem alkalmasak a harmadik világ igényeinek nyereséges kiszolgálására. A megoldás kulcsa ismét az innováció fogalmához vezet, a piramis alján élők üzleti eléréséhez ugyanis egyrészt alkalmazkodni kell egyedi igényeikhez – amely a termékek minőségének fejlesztését követeli meg –, másrészt a jövedelmi viszonyokhoz – amelynek pedig feltétele az eddiginél nagyobb árhatékonyság. A kettő egyszerre csak úgy érhető el, ha az üzleti világ jól átgondolt, e piacok ismeretén alapuló innovációkra építi üzleti modelljeit és stratégiáit – amelynek az új kommunikációs technikák használata vagy a nők nagyobb arányú alkalmazása például egyaránt lehet eleme. Ezen koncepciót továbbgondolva Prahalad legújabb kutatási területe a vállalati és nonprofit szektor együttműködésének lehetősége.

Kötetünk célja, hogy az olvasó megismerhesse C. K. Prahalad kutatói nagyságát, sokszínűségét és innovativitását. Egyrészt törekszünk arra, hogy átfogó képet nyújtsunk munkásságáról, kiemelt hangsúlyt helyezve az adott kutatási területhez való hozzájárulásaira, másrészt egyben lehetőséget szeretnénk nyújtani e munkák alaposabb vizsgálatára. Előbbit a tematizált témaösszefoglalók segítik, amelyek néhány oldalban adnak áttekintést az adott kutatási területről:

a téma relevanciájára, valamint Prahalad professzor főbb eredményeire hívják fel a figyelmet, illetve elhelyezik azokat a szakterület szakirodalmában. Utóbbi, az alapos megismerést pedig a magyarra fordított, a professzor munkásságának ívét követő sorrendben közölt cikkek teszik lehetővé.

Prahalad sajátos képessége arra, hogy minden elmélethez üzleti relevanciát társít, és *vica versa*, minden gyakorlati problémára teoretikus választ tud adni, lehetővé teszi, hogy kötetünk céljának megfelelően alkalmas legyen gyakorlati iránymutatásra és egyúttal elméleti alapot is nyújtson a stratégiai menedzsment iránt érdeklődő olvasók számára. Könyvünket így üzletembereknek és tanácsadóknak, valamint kutatóknak, oktatóknak és diákoknak egyaránt ajánljuk.

Lajkó Erika